

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

Σάββατο 19 Δεκεμβρίου 2009

Άρθρο Του ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗ

Η Κοπεγχάγη, το περιβάλλον και η τραγωδία των κοινών αγαθών

Το θέμα του περιβάλλοντος θυμίζει την επονομαζόμενη τραγωδία των κοινών αγαθών. Πρόβλημα που απασχόλησε τον οικονομολόγο Garrett Hardin, σε ένα άρθρο που δημοσίευσε το 1968 στο περιοδικό «Science».

Το κεντρικό νόημα γίνεται κατανοητό με την εξής ιστορία: Φανταστείτε ένα λιβάδι με χόρτα που χρησιμοποιούν από κοινού οι κτηνοτρόφοι του χωριού. Κανένας δεν σκέφτεται να αμφισβητήσει τον τρόπο χρήσης αυτής της κοινής έκτασης που παρέμεινε εκμεταλεύσιμη περνώντας από τη μια γενιά στην άλλη. Όμως με την πάροδο του χρόνου κάποιοι πονηροί κτηνοτρόφοι άρχισαν να μεγαλώνουν το κοπάδι τους ελπίζοντας σε κάποιο συμπληρωματικό εισόδημα. Οι λιγότερο πονηροί θα ακολουθήσουν ασυνείδητα το παράδειγμα των υπολοίπων. Καταλήγοντας τελικά όλοι, ανεξάρτητα από τη θέλησή τους, να γίνουν αίτιοι αλλά και θύματα του τελικού δράματος. Την ολική καταστροφή του λιβαδιού λόγω υπερεκμετάλλευσης.

Κατά τον Hardin, το τέλος επήλθε γιατί τα μεν κέρδη του κάθε ζώου τα αποκόμιζε ατομικά ο ιδιοκτήτης, ενώ τις φθορές που προκαλούσε στο λιβάδι τις μοιραζόνταν όλοι. Αυτή η ιστορία ίσως προκαλέσει μειδιασμούς. Όμως εάν εφαρμοστεί στην περίπτωση του περιβάλλοντος, με την ατμόσφαιρα στη θέση του λιβαδιού και τις ανθρώπινες ρυπογόνες δραστηριότητες στη θέση των ζώων, τότε η ιστορία κινδυνεύει να κλείσει με τον ίδιο άδοξο τρόπο. Για έναν απλό λόγο: Εκπέμπουμε περισσότερους ρύπους απ' ό,τι μπορεί να απορροφήσει η φύση. Ο Hardin πηγαίνοντας παραπέρα προτείνει δύο λύσεις. Την ιδιωτικοποίηση ή τη δημιουργία ενός υπερκεντρικού μηχανισμού ελέγχου. Όμως οι δύο αυτές λύσεις είναι μη εφαρμόσιμες εδώ. Η ατμόσφαιρα δεν είναι δυνατόν να ιδιωτικοποιηθεί. Επίσης είναι αδύνατον να φανταστούμε ένα υπερκράτος που θα επιβάλλει κανόνες και θα ελέγχει τους υπόλοιπους. Οι διεθνείς σχέσεις δεν λειτουργούν έτσι. Αρα η λύση που απομένει είναι η συνεργασία. Συνεργασία που θα στηρίζεται στις προτάσεις των επιστημόνων. Που θα παίρνει υπ' όψιν τις ιστορικές ευθύνες και οικονομικές δυνατότητες του κάθε λαού. Υπάρχει όμως πνεύμα συνεργασίας στη Κοπεγχάγη; Κατ' αρχήν, αγεφύρωτο μοιάζει το χάσμα Βορρά - Νότου για το εύρος της βοήθειας των μεν προς τους δε. Οι χώρες του Νότου έχουν προτεραιότητα να αντιμετωπίσουν τη φτώχεια, βάζοντας την οικολογία μετά. Ιστορικά, έχουν μηδαμινή ευθύνη αφού οι ρύποι που έχουν συσσωρευθεί στην ατμόσφαιρα δεν παράχθηκαν από αυτές. Φυσιολογικά λοιπόν ζητούν οικονομική και τεχνολογική υποστήριξη για την υλοποίηση των νέων οικολογικών μέτρων. Ιδιαίτερα οι νησιωτικές, που η στάθμη των ωκεανών τους έχει ήδη φτάσει στα γόνατα.

Όμως οι διαμάχες ξεπερνάνε τη διαφορά Βορρά - Νότου. Με την παρουσία μιας δεύτερης ομάδας κρατών, κυρίως τις Κίνα, Βραζιλία, Ινδία και Νότια Αφρική. Χώρες που επίσης ελάχιστη ιστορική ευθύνη φέρουν. Και που ένα μεγάλο μέρος των ρύπων που εκπέμπουν σήμερα οφείλεται στη παραγωγή προϊόντων που προορίζονται για εξαγωγές. Αυτές οι χώρες

αρνούνται σκληρές δεσμεύσεις γιατί φρενάρουν την ανάπτυξη. Παράλληλα, συνειδητοποιούν ότι επενδύοντας σε «πράσινες» τεχνολογίες σήμερα, κάνουν οικονομίες για το αύριο όταν η παγκόσμια κρίση τελειώσει και το πετρέλαιο γίνει ακριβότερο. Είναι λοιπόν έτοιμες να βοηθήσουν. Όμως, αμφισβητώντας τη φερεγγυότητα των προηγμένων χωρών απαιτούν μια συμφωνία με νομικές κυρώσεις σε περίπτωση που οι τελευταίες δεν υλοποιήσουν τις δεσμεύσεις τους. Τέλος, οι ΗΠΑ και Ε.Ε. είναι δέσμιες των οικονομικών συστημάτων τους και θύματα του τρόπου ζωής τους. Με πρώτη τις ΗΠΑ, που μοιάζουν με ελέφαντα στριμωγμένο σε δωμάτιο. Οι ΗΠΑ δεν μπορούν να αποδεχτούν ότι αναπτυσσόμενες χώρες, κυρίως η Κίνα, δεν θα πάρουν σκληρά μέτρα. Υπάρχει και το τεράστιο οικονομικό κόστος. Βέβαια, τα πράγματα βελτιώθηκαν κάπως μετά την εκλογή Ομπάμα, όμως οι ιδεολογικές συνήθειες των Αμερικανών δύσκολα αλλάζουν. Από τη μεριά της, η Ε.Ε. μπορεί να παρασύρει τους άλλους στην υλοποίηση προχωρημένων οικολογικών μέτρων μονάχα εάν η ίδια θέσει στόχους στο ύψος των περιστάσεων. Εάν τα καταφέρει, τότε οι ΗΠΑ θα υποχρεωθούν να ακολουθήσουν, αλλιώς θα απομονωθούν. Όμως η Ε.Ε. έρχεται με χρησιμοποιημένο εισιτήριο στην Κοπεγχάγη. Παρ' όλο που δεσμεύεται να μειώσει σημαντικά τους εγχώριους ρύπους, δεν φαίνεται να κάνει χειρονομίες καλής θελήσεως προς τις τρίτες χώρες, παρέχοντας βοήθεια πολύ μικρότερη από το μερίδιο που της αναλογεί. Παράλληλα, αρνείται μια οποιαδήποτε συγκεκριμένη δέσμευση μετά το 2012.

yannis@lri.fr